

יאיר ניצני מרים גבה

עוד רגע של עברית

לקראת [עוד] תקופת בחירות, ניצני מעלה לדיון כמה מהביטויים שיציפו אותנו במהלך מאות שעות שידור מייגעות

מכיוון שכבר המון זמן, לפחות שבועיים-שלושה, לא היו אצלנו בחירות, אולי שכחתם שתקופה כזו מלווה תמיד בביטויים ובצירופי לשון שהפוליטיקאים בוחרים להשתמש בהם שוב ושוב בלי להבין למה – שזה דומה למה שהם מבקשים מאיתנו לעשות – לבחור בהם שוב ושוב בלי להבין למה.

לקראת תקופה שתציף אותנו במאות שעות שידור מייגעות, אני מבקש להעלות לדיון כמה מהביטויים שאליהם נחשפנו על לא עוול בכפנו.

אני לא מת על מראיינים שקוטעים את דבריו של המראיין בלי לתת לו לסיים תשובה, כי הם בטוחים שהשאלה שלהם חשובה יותר. מצד שני, פוליטיקאים לא יודעים לסיים משפט, לכן אני מחבב את ה"שים נקודה" של רזי ברקאי. זו דרכו המנומסת לומר לפוליטיקאי להפסיק לטחון לנו את השכל במשפטים ארוכים ומתפתלים. עם זאת, ייתכן שהיה הולם יותר להתאים את השפה לרמתם של הפוליטיקאים הישראלים ולהחליף את "שים נקודה" במשהו כמו "סתום ת'תחת". הנה כמה ביטויים שעושים לי פריחה.

1. "אני בא ואומר"

שוב ושוב אני שומע מראיינים מהתחום הפוליטי משי-תמישים במטבע הלשון הדינמי הזה, שמבהיר שמדובר באנשים רציניים שלא סתם אומרים דברים, אלא שלפני זה הם מקפידים לבוא. לא ברור לאן בדיוק הדובר מתכוון להגיע, ואיך זה אמור לתעדף את הטיעון שלו על פני מי שסתם אומר, בלי לבוא קודם לשום מקום.

האם כשהמשפט נאמר בראיון טלפוני, הדובר באמת מתכוון שהוא נמצא בדרך לאולפן? ואם זה כך, האם לא עדיף שהוא יחכה עם הרברים שהוא אומר עד שהוא באמת יגיע? במקרה כזה עדיף שלא יבוא בדייט ריקות לאולפן, אלא יפעל לפי הביטוי ההגייוני יותר: "אני בא עם רוג'לך ואומר".

אני מקווה שמי שמתמשש בביטוי הזה יבוא על עונשו ויחזור לחור שממנו הוא בא, שם אני כמוכנ בא ומאחל לו בהצלחה.

2. "בוא, תן לי להבין"

גם המראיינים לא באים לעניין בדייט ריקות, ומפנים למראיינים דרישה לא ברורה "לבוא".

מראיין: "רפי, היה בום גדול, הקניון נפל לי על הראש וכולם ברחו הביתה".

רפי: "בוא, תן לי להבין, קודם הם ברחו או קודם נפלה התקרה?"

לא ברור איך העובדה שהבן אדם "יבוא" אמורה לסייע לרפי להבין, מה עוד שברור שהדבר האחרון שהוא היה רוצה זה שאותו מראיין יבוא אליו עכשיו לאולפן.

3. "כמו שאומרים"

מקורו של הביטוי הוא כנראה ב"כמו שאומרים אצלנו ב..." (שכונה/ יחידה/ משפחה וכו'). עם השנים הוא קוצר ל"כמו שאומרים", כשהצפייה היא לשמוע בסוף המשפט איזשהו חידוד מהמקורות או פתגם מוכר. למשל, "מה שקורה עכשיו בליכוד זה, כמו שאומרים, מהומה על לא מאומה". הגיוני ומתאים.

אלא שבזמן האחרון כמה שדרנים סיגלו לעצמם את השימוש ב"כמו שאומרים" בלי לחבר אליו ביטוי שבאמת אומרים. נגידי: "פייגלין הודיע שהוא לא יתמודד בבחירות. כמו שאומרים, פייגלין פורש". אבל כדי להצדיק את ה"כמו שאומרים" צריך לחבר אליו משהו. נגידי, "פייגלין הודיע

נכון שמדובר בסך הכל בהשמטה של י' קטנה, אבל דווקא בגלל זה מדובר בשיבוש מכעים: אנשים מתעצלים אפילו על קוצו של יו".

בכל מקרה, לקראת פורים הקרוב נשמעו יותר ויותר הורים שהזמינו לילד תחפושות של ל'צן, שיוצרו בבירת סין בג'ין.

7. "אחלה סור רשמת"

אני לא רושם טורים, אלא כותב אותם. לא בטוח שאני יודע בדיוק מה ההבדל, אבל למיטב הבנתי, רושמים כש צריך רשימה למכולת, רשימת ציור או רשימת נוכחים, ויש גם רישום כשמציירים. נראה לי שלרשום זה חפוף יותר, על הדרך, בעמידה, על פנקס או פתק קטן. כתיבה, לעומת זאת, נעשית מול שולחן, על דף או מחשב. לא סתם המכונה שעליה נוצרו מיטב יצירות הסיפרות נקראה מכונת כתיבה ולא מכונת רשימה, וגם לא שמעתי על אנשים שסובלים מ"מחסום רשימה".

ואל תתבלבלו, מה שעשתה הישראלית היא שהשאירה את שמה על קירות הקולוסאום ברומא לא היה כתיבה ולא רשימה, אלא חריטה.

8. "יש פקק בגביש שש"

העברית היא שפה מתחדשת ודינמית, ולאחרונה אני שומע לא מעט אנשים שממשיכים את מורשתו של אליעזר בן-יהודה ומכניסים משלהם ללשון המקומית.

למשל, אלה שמחליפים כ' ויק' באות ג', ויוצרים משפטים כמו "נסעתי בגביש החוף" או "מכבי אחלה גבוצה". לא ברור לי מאיפה נובע החידוש הזה, אם הוא מקל את ההגייה כשהדובר לועס מסטיק או אוכל באגט, או שהדוברים מתעצלים לבטא צליל מעומק הפה ומעדיפים להחליף אותו בכזה שחוסך להם כמה מילימטרים של לסת.

אני לא רוצה להישמע צדקן זקן ומתנשא, כי לימודי העברית שלי נעצרו בערך בכיתה ט', וגם אני טועה לא פעם עם שלושה בננות ושלוש ילדים. ועדיין, השיבושים האלה מרגיזים אותי ומביאים לי את הגריזה. ●

yairn@israelhayom.co.il

שהוא לא מתמודד. כמו שאומרים: החיפזון מהסטלן". אחרת אתה סתם יוצא דביל, או כמו שאומרים: לא העיפרון הכי מחודד בקלמה.

4. "תודה על השיחה הזו"

בשנים האחרונות עשו להם מראיינים מנהג לסיים את הראיון במשפט "אני רוצה להודות לך על השיחה הזו". אני מסכים שהעיסוק באמירה הקטנה הזו אינו הדבר החשוב והרחוף בעולם, אבל כזה אני, נודניק של פרטים קטנים. למה בעצם המראיין מודה למראיין על "השיחה הזו"? ממתי נהיינו פרטניים כל כך בתודות שלנו? מה רע ב"תודה רבה" הישנה והטובה? למה לא לסיים את הראיון ב"תודה רבה לך, שר השיכון", ממש כפי שאנחנו עושים בסיום הקנייה בסופר?

אני משוכנע שגם אותו מראיין מנומס לא מסיים את הביקור שלו בסופר במילים "שושנה, אני רוצה להודות לך על הקנייה הזאת", נפרד מהאינסטלטור שביקר אצלו במילים "איציק, אני רוצה להודות לך על שאיבת החרא מהניאגרה הסתומה שלי"; או מסיים את המפגש עם המוס"כניק שלו ב"שאלו, אני רוצה להודות לך על העקיצה הזו".

5. תָּרָה אותי

לצד ה"בוא, תן לי להבין", שדרני רדיו וטלוויזיה אוהבים להשתמש גם ב"תראה", או בגרסתו הפופולרית והתקנית פחות – "תָּרָה".

שדרן א': "אז מה חשבת על מה שאמר ליברמן?" שדרן ב': "תָּרָה, יורם, ליברמן הוא אדם מאוד מורכב". אני מבין שה"תָּרָה" חוסך לדובר את המעבר המורכב בין החריק, השווא והסגול, שדורש ה"תראה". בנוסף, מה"תָּרָה" נודף ניחוח צרפתי מתפנק, על משקל "טָרָה" בון". אבל תָּרָה, אחי, עברית זה לא.

6. לְצַן קטן נחמד

נשבע לכם שאין לי בעיה עם סלנג של קיצורים, השטות והמצאות מדליקות, ובכל זאת אני מתנאס כשיותר ויותר אנשים, במקום לכנות אותי ליצן, מסתפקים ב"לצן".